

დანაშაულის
პრევენციის
ცენტრი

საქართველოს
იუსტიციის
სამინისტრო

განრიდების/განრიდებისა და მედიაციის პროგრამა 2016 წლის 6 თვის ანგარიში

1. განრიდების/განრიდებისა და მედიაციის პროგრამა

2010 წლის, ივლისში, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში შევიდა ცვლილება. ამ ცვლილებასთან ერთად ამოქმედდა კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნების განრიდებისა და მედიაციის მექანიზმი. აღნიშნული საკანონმდებლო ცვლილებების ბაზაზე პროგრამა 2010 წლის 15 ნოემბერს ამოქმედდა და ამავე წლის 19 ნოემბერს განრიდებულ იქნა პირველი არასრულწლოვანი. თავდაპირველად, პროგრამა იყო საპილოტე და მოქმედებდა საქართველოს მხოლოდ ოთხ ქალაქში: თბილისი, რუსთავი, ქუთაისი, ბათუმი. 2011 წელს პროგრამას დაემატა ორი ქალაქი: გორი და სამტრედია. 2013 წლის აგვისტომდე პროგრამას ეტაპობრივად ემატებოდა საქართველოს სხვა ქალაქები, ხოლო 2013 წლის აგვისტოდან კი მოქმედებს მთელი საქართველოს მასშტაბით.

განრიდებისა და მედიაციის პროგრამა 21 წელს მიულწეველი პირისათვის წარმოადგენს ერთ შანსს, გარკვეული პირობების შესრულების სანაცვლოდ განაგრძოს ცხოვრება ნასამართლობის, სასჯელის გარეშე, დაიწყოს კანონმორჩილი ცხოვრება და გადადგას ნაბიჯი წარმატებული მომავლისკენ. პროგრამა ეფექტური საშუალებაა 21 წელს მიულწეველი პირისათვის მართლშეგნების ხელშეწყობის, მისი რესოციალიზაციისა და დაზარალებულის დაკმაყოფილების თვალსაზრისით.

განრიდება და მედიაცია ეყრდნობა აღდგენით მართლმსაჯულების კონცეფციას, რომელიც მაქსიმალურად ითვალისწინებს დამნაშავესა და დაზარალებულის ინტერესებს, მიმართულია დანაშაულის პრევენციაზე და ზრუნავს საზოგადოების, როგორც მთლიანობის გაჯანსაღებაზე.

თუ არსებობს დასაბუთებული ვარაუდი, რომ 21 წელს მიულწეველი პირმა ჩაიდინა დანაშაული, პროკურორი უფლებამოსილია, არ დაიწყოს/შეწყვიტოს სისხლისსამართლებრივი დევნა და მის მიმართ გამოიყენოს განრიდებისა და მედიაციის პროგრამა. 21 წელს მიულწეველი პირის განრიდების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ პროკურორი დაუკავშირდება პრობაციის ეროვნულ სააგენტოს, რომელიც უზრუნველყოფს საქმის კონკრეტული სოციალური მუშაკისთვის დაწერას. სოციალური მუშაკი შეიმუშავებს განსარიდებლის ინდივიდუალური შეფასების ანგარიშს, განრიდების სარეკომენდაციო ღონისძიებას და ხელშეკრულების სარეკომენდაციო პირობებს. ანგარიშის საფუძველზე პროკურორი სოციალურ მუშაკთან, ხოლო მედიაციის შემთხვევაში - მედიატორთან ერთად ადგენს განრიდების ღონისძიებას და ხელშეკრულების პირობებს. პირობების ჩამოყალიბებისას პროკურორი, სოციალური მუშაკი და მედიატორი ითვალისწინებენ დაზარალებულის ინტერესს და მოქმედებენ განსარიდებლის საუკეთესო ინტერესების გათვალისწინებით. შესაბამისად, ხელშეკრულების პირობად აგრეთვე

შეიძლება განისაზღვროს, ზიანის ანაზღაურება ან/და დაზარალებულისთვის ბოდიშის მოხდა.

გარდა ამისა, მას შემდეგ, რაც პროკურორი მიიღებს განრიდების გადაწყვეტილებას და საქმეს ჰყავს დაზარალებული, საქმეში ერთვება მედიატორი, რომელიც არის ნეიტრალური პირი. მედიატორის მიზანია დაზარალებულსა და დანაშაულის ჩამდენ განსარიდებელს შორის მოლაპარაკების წარმოება, შერიგებაში დახმარება და ზიანის ანაზღაურების ფორმაზე შეთანხმება. მედიატორი დაზარალებულსა და განსარიდებელს აწვდის დეტალურ ინფორმაციას მედიაციის არსის, პროცედურების შესახებ და უხსნის მათ მედიაციის მნიშვნელობას. დაზარალებულის თანხმობის შემთხვევაში, მოლაპარაკების პროცესის დასრულების შემდეგ მედიატორი მართავს შეხვედრას (ე.წ. მედიაციის კონფერენციას) რა დროსაც დაზარალებული და განსარიდებელი პირადად ხვდებიან ერთმანეთს. ყველა მხარესთან შეთანხმებით დგება სამოქალაქო ხელშეკრულება, რომელსაც ხელს აწერენ განსარიდებელი, მისი კანონიერი წარმომადგენელი, მედიატორი და დანაშაულის შედეგად დაზარალებული პირი. ხელშეკრულების შესაბამისად, განრიდების ღონისძიებასთან ერთად 21 წელს მიულწეველი პირის მიეწოდება მისთვის საჭირო სერვისები და დაეკისრება დაზარალებულის ან/და საზოგადოების წინაშე მოვალეობები, რომელთა შემუშავებაში მედიატორიც იღებს მონაწილეობას. განრიდებულს დაეხმარებიან სახელმწიფო და სხვადასხვა არასამთავრობო ორგანიზაციები.

იმ შემთხვევაში, თუ საქმეს არ ჰყავს დაზარალებული, ან დაზარალებული წინააღმდეგია მედიაციის პროცესში მონაწილეობაზე, აღნიშნული არ აბრკოლებს განრიდების პროცესს და პროკურორი უფლებამოსილია გააფორმოს 21 წელს მიულწეველი პირთან ხელშეკრულება განრიდების შესახებ, თუმცა დაზარალებულს უფლება აქვს ნებისმიერ დროს ჩაერთოს მედიაციის პროცესში. ხელშეკრულების გაფორმების შემდეგ, 21 წელს მიულწეველი პირის მიერ ხელშეკრულების პირობების შესრულებას მეთვალყურეობას უწევს სოციალური მუშაკი. არსებობს იმის შესაძლებლობა, რომ განრიდებულმა არ გამოიყენოს მისთვის მიცემული შანსი და დაარღვიოს ხელშეკრულების პირობები. ამ შემთხვევაში, სოციალური მუშაკი განრიდებულის საქმეს კვლავ პროკურორს დაუბრუნებს. პროკურორი კი უფლებამოსილია ხელახლა დაიწყოს სისხლისსამართლებრივი დევნა მის მიმართ. ასეთი შესაძლებლობის არსებობამ კარგად უნდა დააფიქროს განრიდებელი და უზრუნველყოს მის მიერ ნაკისრი ვალდებულებების ჯეროვნად შესრულება.

2014 წლის ნოემბრამდე დანაშაულის ჩამდენი არასრულწლოვნის განრიდებისა და მედიაციის პროგრამაში ჩართვა შესაძლებელი იყო იმ შემთხვევაში თუ მის მიერ ჩადენილი დანაშაული წარმოადგენდა ნაკლებად მძიმე დანაშაულს. 2014 წლის 11 ნოემბრიდან პროგრამა გავრცელდა მძიმე კატეგორიის დანაშაულებზეც. აღნიშნული ცვლილებებით შეიცვალა და დაიხვეწა 2010 წლიდან პროგრამის პრაქტიკაში გამოყენებისას გამოვლენილი ხარვეზები და სხვადასხვა პროცედურული საკითხებიც. მათ შორის, დაწესდა პროგრამაში მომუშავე პროფესიონალთათვის სამუშაო ვადები. ასევე, თუ წინათ მედიაციის შესახებ დაზარალებულს ინფორმაციას პროკურორი აწვდიდა და მხოლოდ დაზარალებულის მედიაციის პროცესში მონაწილეობაზე თანხმობის შემთხვევაში ერთვებოდა მედიატორი, დღეისათვის იგი პროცესში პროკურორის მიერ განრიდების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისთანავე ერთვება, რაც ზრდის მედიაციით დასრულებული საქმეების რაოდენობას. შესაბამისად, ამცირებს დანაშაულებრივი ქმედების შედეგად დაზარალებულსა და განრიდებულს შორის წარმოშობილი კონფლიქტების რაოდენობას და ზრდის, კმაყოფილ დაზარალებულთა რიცხვს.

2016 წლის 1-ლი იანვარს ამოქმედდა საქართველოს კანონი „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი“, რომელის მიხედვითაც ბევრ სხვა ნოვაციასთან ერთად კიდევ უფრო დაიხვეწა და გაუმჯობესდა განრიდების მექანიზმი. კოდექსის მიხედვით, განრიდება გახდა პრიორიტეტული და კრიტერიუმების არსებობის შემთხვევაში, პროკურორი ვალდებულია პირველ რიგში, განიხილოს განრიდების შესაძლებლობა და მხოლოდ შემდეგ დაიწყოს ფიქრი სისხლისსამართლებრივ დევნაზე. განრიდება გავრცელდა 14-18 წლის არასრულწლოვნების გარდა 18-დან 21 წლამდე პირებზეც. განრიდების უფლებამოსილება აგრეთვე მიენიჭა სასამართლოსაც. კერძოდ, 2016 წლის 1-ლი იანვრიდან მოსამართლე უფლებამოსილია მხარის შუამდგომლობით ან/და საკუთარი ინიციატივით საქმე დაუბრუნოს პროკურორს განრიდების მიზნით. მნიშვნელოვანი ცვლილება აგრეთვე არის ის, რომ მედიატორის როლი კიდევ უფრო გაიზარდა. კოდექსის მიხედვით, პროკურორისა და სოციალური მუშაკის დასწრება მედიაციის კონფერენციაზე სავალდებულო აღარაა.

2. 2016 წელს განხორციელებული მნიშვნელოვანი აქტივობები

2016 წლის პირველ ნახევარშიც დაიწყო განრიდებისა და მედიაციის პროგრამის რეგიონული მონიტორინგი, რის ფარგლებშიც შემოწმდა იმერეთის რეგიონი. ამ ეტაპზე მიმდინარეობს შესაბამისი რეკომენდაციების მომზადება, რომელიც შემდგომ წარედგინება შესაბამის უწყებებს.

2016 წლის აპრილში სსიპ „დანაშაულის პრევენციის ცენტრის“ განრიდებისა და მედიაციის პროგრამაში ჩართული 17 მედიატორისათვის ჩატარდა სასერთიფიკაციო, 49 საათიანი სასწავლო კურსი „შესავალი მედიაციაში“.

2016 წლის მაისში გაეროს ბავშვთა ფონდის მხარდაჭერით, სსიპ „დანაშაულის პრევენციის ცენტრის“ განრიდებისა და მედიაციის პროგრამაში ჩართული 17 მედიატორისათვის ჩატარდა სასერთიფიკაციო, 70 საათიანი სასწავლო კურსი „მედიაცია სისხლის სამართალში“. სასწავლო კურსი დაფუძნებული იყო 2015 წელს სსიპ „დანაშაულის პრევენციის ცენტრის“, სსიპ „იუსტიციის სასწავლო ცენტრის“, გაეროს ბავშვთა ფონდის და ევროკავშირის პროექტის „სისხლის სამართლის სისტემის რეფორმის მხარდაჭერა საქართველოში“ ურთიერთანამშრომლობით შექმნილ მოდულზე „მედიაცია სისხლის სამართალში“.

2016 წლის ივლისში გაეროს ბავშვთა ფონდის მხარდაჭერით, სსიპ „დანაშაულის პრევენციის ცენტრის“ განრიდებისა და მედიაციის პროგრამაში ჩართული 16 მედიატორისათვის ჩატარდა სასერთიფიკაციო 28 საათიანი სასწავლო კურსი „სპეციალიზაცია არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში“. სასწავლო კურსი დაფუძნებული იყო 2015 წელს სსიპ „დანაშაულის პრევენციის ცენტრის“, სსიპ „იუსტიციის სასწავლო ცენტრის“, გაეროს ბავშვთა ფონდის და ევროკავშირის პროექტის „სისხლის სამართლის სისტემის რეფორმის მხარდაჭერა საქართველოში“ ურთიერთანამშრომლობით შექმნილ მოდულზე „მედიაცია სისხლის სამართალში“.

3. პროგრამის შედეგები

2016 წლის 6 თვის განმავლობაში განრიდებულ იქნა 320 პირი, აქედან 210 არასრულწლოვანი (14-დან 18 წლამდე) და 110 სრულწლოვანი (18-დან 21 წლამდე). აქედან 128 პირის მიმართ გამოყენებულ იქნა მედიაცია და შედგა 105 მედიაციის საერთო შეხვედრა.

2010 წლიდან 2016 წლის 30 ივნისის ჩათვლით საერთო ჯამში განრიდებულ იქნა 1359 21 წელს მიულწეველი პირი.

3.1. წარმატებით დასრულებული მედიაციის მაჩვენებელი განრიდებულთა რაოდენობის მიხედვით. (საქმეებში სადაც არსებობდა მედიაციის წინაპირობა):

	2014 წლის 6 თვე	2015 წლის 6 თვე	2016 წლის 6 თვე
წარმატებით დასრულდა	16%	59%	42%

3.2. წარმატებით დასრულებული მედიაციის კონფერენციები:

	2014 წლის 6 თვე	2015 წლის 6 თვე	2016 წლის 6 თვე
წარმატებით დასრულდა	13 მედიაციის კონფერენცია	71 მედიაციის კონფერენცია	105 მედიაციის კონფერენცია

3.3. მედიაციის ჩაშლის მიზეზები 2016 წელს

მიზეზი	რაოდენობა	პროცენტული მაჩვენებელი
დაზარალებული არ არსებობდა	9	3%
მედიაციაზე უარი განაცხადა მედიატორმა	74	23%
მედიაციაზე უარი განაცხადა დაზარალებულმა	100	31%
სხვა	9	3%
მედიაცია წარმატებით დასრულდა	128	40%
სულ	320	

3.4. 2014-2016 წლების მონაცემები:

	2014 წლის 6 თვე	2015 წლის 6 თვე	2016 წლის 6 თვე
განრიდებისა და მედიაციის პროგრამაში ჩართული 21 წელს მიულწეველი პირები	113 საქმე	146 საქმე	320 საქმე
სადაც არსებობდა მედიაციის წინაპირობები	107 საქმე	146 საქმე	302 საქმე
სხვა			9 საქმე
მედიაცია შედგა	17 საქმე	86 საქმე	128 საქმე
პროცენტული მაჩვენებელი	16%	59%	42%

3.5. 2016 წლის სტატისტიკური მონაცემები რაიონული და საოლქო პროკურატურების მიხედვით:

პროკურატურა	რაოდენობა	% მაჩვენებელი
დასავლეთ საქართველოს საოლქო პროკურატურა	-	0%
ქუთაისის რაიონული პროკურატურა	36	11%
ზესტაფონის რაიონული პროკურატურა	1	0%
საჩხერის რაიონული პროკურატურა	8	3%
სამტრედიის რაიონული პროკურატურა	3	1%
ამბროლაურის რაიონული პროკურატურა	-	0%
კახეთის საოლქო პროკურატურა	2	1%
გურჯაანის რაიონული პროკურატურა	11	3%
სიღნაღის რაიონული პროკურატურა	6	2%
თელავის რაიონული პროკურატურა	8	3%
სამცხე-ჯავახეთის საოლქო პროკურატურა	3	1%
ახალციხის რაიონული პროკურატურა	12	4%
ახალქალაქი-ნინოწმინდის რაიონული პროკურატურა	-	0%
სამეგრელო-ზემო სვანეთის საოლქო პროკურატურა	-	0%
ფოთის რაიონული პროკურატურა	5	2%
ზუგდიდის რაიონული პროკურატურა	11	3%
სენაკის რაიონული პროკურატურა	2	1%
მესტიის რაიონული პროკურატურა	-	0%
შიდა ქართლისა და მცხეთა-მთიანეთის საოლქო	1	0%
გორის რაიონული პროკურატურა	9	3%
ხაშურის რაიონული პროკურატურა	2	1%
მცხეთის რაიონული პროკურატურა	6	2%
ქვემოქართველის საოლქო პროკურატურა	2	1%
რუსთავის რაიონული პროკურატურა	22	7%
ბოლნისის რაიონული პროკურატურა	5	2%
მარნეულის რაიონული პროკურატურა	8	3%
აჭარის ა/რ პროკურატურა	1	0%
ბათუმის რაიონული პროკურატურა	17	5%
ხელვაჩაურის რაიონული პროკურატურა	2	1%
ოზურგეთის რაიონული პროკურატურა	8	3%
თბილისი	125	39%
მთავარი პროკურატურა	4	1%
აფხაზეთის ა/რ პროკურატურა	-	0%
სულ	320	100%

3.6. 2016 წლის სტატისტიკური მონაცემები რეგიონების მიხედვით:

რეგიონი	რაოდენობა	% მაჩვენებელი
იმერეთი	48	15%
რაჭა	-	0%
კახეთი	25	8%
სამცხე ჯავახეთი	12	4%
სამეგრელო - ზემო სვანეთი	18	6%
შიდა ქართლი	11	3%
მცხეთა-მთიანეთი	6	2%
ქვემო ქართლი	35	11%
აჭარა	20	6%
გურია	7	2%
თბილისი	125	39%
მთავარი პროკურატურა/საოლქო პროკურატურები	13	4%
სულ	320	

3.7. 2016 წლის სტატისტიკური მონაცემები თვეების მიხედვით:

თვე	რაოდენობა	% მაჩვენებელი
იანვარი	33	10%
თებერვალი	35	11%
მარტი	48	15%
აპრილი	68	22%
მაისი	54	17%
ივნისი	79	25%
სულ	320	

3.8. 2016 წლის სტატისტიკური მონაცემები სქესის მიხედვით:

სქესი	საქმეების რაოდენობა	პროცენტული მაჩვენებელი
მდედრობით	50	16%
მამრობითი	267	84%
სულ	320	

3.9. განრიდებულთა მონაცემები დანაშაულის ჩადენის დროს ასაკის მიხედვით

ასაკი	საქმეების რაოდენობა	პროცენტული მაჩვენებელი
14 წლის	41	13%
15 წლის	47	15%
16 წლის	54	17%
17 წლის	69	21%
18 წლის	35	11%
19 წლის	46	15%
20 წლის	25	8%
სულ	320	

3.10. 2016 წლის სტატისტიკური მონაცემები დანაშაულთა კატეგორიის მიხედვით

კატეგორია	საქმეების რაოდენობა	პროცენტული მაჩვენებელი
ნაკლებად მძიმე	205	65%
მძიმე	112	35%
სულ	320	

3.11. 2016 წლის სტატისტიკური მონაცემები ხელშეკრულების ხანგრძლივობის მიხედვით:

ხანგრძლივობა	საქმეების რაოდენობა	პროცენტული მაჩვენებელი
1 თვე	10	3%
1.5 თვე	1	0%
2 თვე	99	31%
2.5 თვე	0	0%
3 თვე	133	42%
4 თვე	46	14%
5 თვე	11	4%
6 თვე	16	5%
7 თვე	1	0%
8 თვე	0	0%
9 თვე	1	0%
10 თვე	0	0%
11 თვე	0	0%
12 თვე	2	1%
სულ	320	

განრიდება

საქართველოს
იუსტიციის
სამინისტრო

დანაშაულის
პრევენციის
ცენტრი

საქართველოს
მთავარი
პროკურატურა

პრობაციის
ეროვნული
სააგენტო